

Doktor Rank i »Ett dockhem», *Pastor Manders* i »Gengångare» och titelrollen i *Pietro Cossas* skådespel »Nero».

Hans 25-årsjubileum som skådespelare högtidlighölls å Kungl. Stora Teatern den 14 dec. 1885 med uppförandet af »Fåktaren från Ravenna», då den uppburne konstnären uppträdde i sin gamla glansroll, *Thumelicus*, och blef föremål för storartade hyllningar. Året förut hade han vid Kungl. Teaterns hundraårsjubileum hedrats med medaljen »Litteris et artibus». År 1890 utnämndes han till riddare af Vasaorden.

Då Axel Elmlund år 1891 — vid endast 53 års ålder — lämnade scenen, skedde detta ej så mycket på grund af att den repertoar, som varit hans ursprungliga, då var trängd i bakgrunden, ty han skulle nog ändå kunnat fylla sin plats, utan fastmera därpå att han med åren blifvit offer för en obetvinglig rädsla, som gjorde hvarje ny roll till en plåga för honom. Och då han ej för sin utkomst var beroende af teatern, föredrog han att draga sig tillbaka. »Elmlunds namn», skref en minnestecknare vid hans död, »återkallar i minnet många käcka och ridderliga scengestalter. Man minnes honom bäst från gamla Stora Teatern och dess stora repertoar. I denna repertoar var han en kraft som väl fyllde sin plats och som med rätta ägde publikens fulla och varma sympatier». Han afled (ogift) i Stockholm efter någon tids sjukdom den 23 nov. 1901.

Wilhelmina Charlotta Gelhaar (sedermera Friherrinna von *Stedingk*, därefter fru *Wallenstein*). K. T. 1 juli 1858—30 juni 1865. K. T:ne 1 juli 1865—30 juni 1866.

Född den 8 okt. 1837. Föräldrarna voro kammarmusikern *Fredrik Gelhaar* (oboist i hofkapellet 1827—1868) och hofsångerskan, fru *Mathilda Gelhaar*, född *Ficker* (anställd vid Kungl. Teatern 1834—1858, död den 24 april 1889, nära 75 år gammal). Elev vid Kungl. Teatern den 1 juli 1857. Sin första sängundervisning fick hon af *Julius Günther*, och sedan denne år 1862 afträd från sänglärarplatsen vid Kungl. Teatern, öfvertogs hennes vidare utbildning af hofsångaren *Isaak Albert Berg*, som efter *Günther* åter tillträdde denna befattning. År 1860 gjorde hon en studieresa till Paris, där hon vidare utbildade sin färdighet för koloraturen, en färdighet, som äfven

där, i den stora världsstaden, väckte icke så litet uppseende, och kom henne att skörda bifall vid uppträdande inom enskilda, tongifvande kretsar. Sålunda var hon bl. a. inbjuden af den store mästaren Rossini att vid en af hans enskilda fester sjunga Rosinas aria i »Barberaren i Sevilla», hvarvid den berömde kompositören visade henne den sällsynta hedern att själf sköta ackompanjemang. Rossini, som eljes var synnerligen sparsam på beröm, komplimenterade den unga begåfvade sångerskan och gaf henne det vackraste erkännande.

»Wilhelmina Gelhaar hade af naturen två viktiga fördelar, en icke vanlig fägring och en välklingande, klar och böjlig stämma, som inom kort banade henne väg till en ganska omfattande repertoar. Arten af den begåfning, hvarmed naturen utrustat den unga sångerskan, hänvisade henne egentligen till opera-comiquen, äfven om man på hennes repertoar träffar roller af allvarligare skaplygne. God skådespelerska i den glada, skalkaktiga genren, lyckades hon bäst i sådana uppgifter som *Katarina* i »Kronjuvelerna», *Adèle* i »Svarta dominon», *Rosina* i »Barberaren i Sevilla», och *Berta* i »Nürnbergerdockan», hvars första framställare hon var på vår scen. Hon uppträdde likväl äfven som *Susanna* i »Figaros bröllop», *Anna* i »Hvita frun», *Adina* i »Kärleksdrycken», *Marie* i »Regementets dotter», *Isabella* i »Robert», *Leonora* i »Stradella» m. fl. roller, och särskildt som *Susanna* i »Figaros bröllop» väckte hon stort och berättigadt bifall genom den blandning af yster skalkaktighet och djup känsla som hon visste att inlägga i denna svåra och mycket fordrande uppgift, för hvilken hennes personlighet dock i hög grad ägnade sig. (Frans Hedberg, »Svenska operasångare».)

Till hennes öfriga mest framstående partier torde räknas *Zerlina* i »Fra Diavolo» samt *Rose Friquet* i »Villars' dragoner» och *Markisinnan* i »Drottning Elviras saga», hvilka båda sistnämnda roller hon utförde vid dessa operors första upptagande här. Tvifvelsutän kan om Wilhelmina Gelhaar sägas, att hon med sin höga, välljudande koloratursopran, sin dramatiska talang, sin fägring och sitt lifliga temperament var en af de yppersta subretter som vår operascen ägt. Hon lämnade emellertid scenen redan vid 29 års ålder för att inträda i äktenskap med d. v. ministerresidenten i Madrid, förutvarande förste

direktören för de kungliga teatrarne, friherre *Eugène von Stedingk*, och hade sin afskedsrecett på Kungl. Stora Teatern den 31 juli 1866, då hon uppträdde i en af sina förnämsta skapelser, *Marie* i »Regementets dotter». Ännu en gång skulle hon likväl återuppträda inför den publik, hvars förklarade gunstling hon varit, nämligen vid Fritz Arlbergs afskedsrecett den 12 juni 1874, då hon på recettagarens särskilda begäran uppträdde som *Susanna* i »Figaros bröllop». — Tolf år efter sin förste makes år 1871 timade död inträdde hon i nytt äktenskap, då hon den 12 aug. 1883 vigdes i Slottskyrkan med krigshofrättsrådet, s. m. kammarrättsrådet *Johan August Wallensteen*.

Den konst, som hon i sina yngre år med en så glänsande framgång utöfvat, har hon aldrig upphört att omfatta med en rent af ungdomlig entusiasm, och ännu vid 80 års ålder, då hennes son, grefve *Hans von Stedingk*, sedan flera år är operachef, ser man henne ofta bevista operaföreställningarna.

David Richard. K. T. 1 juli 1859—30 juni 1861.

När Oscar Arnoldson under mer än ett år var otjänstbar på grund af heshet införskref teaterdirektionen från Tyskland, på kapellmästaren Lachners inrådan, den unge tenoren David Richard. Utan att egentligen blifva någon gunstling hos publiken, eröfrade han sig så småningom en ganska aktad ställning under den tid han tillhörde vår operascen. Han var, skrifver Frans Hedberg i »Svenska operasångare», i besittning af en ganska omfångsrik och hög tenor, hvilken dock för svenska öron hade en alltför skarp och skärande klang för att riktigt kunna behaga. De partier han härstädes utförde voro *Masaniello* i »Den stumma», *Edgar* i »Lucie», *Raoul* i »Hugenotterna», *Johan af Leyden* i »Profeten», *Stradella*, *Ernani*, *Arnold* i »Wilhelm Tell», *Manrico* i »Trubaduren», och *Hertigen* i »Rigoletto». Hans skådespelarebegåfning var icke särdeles framstående, men det låg öfver hela hans framträdande något på samma gång blygsamt och redbart, som förvärfvade honom flere och större sympatier än dem som i allmänhet kommit hans här uppträdande landsmän till del. Richard sjöng under det andra året sina partier på svenska, men han kunde likväl aldrig undvika den störande tyska brytningen, och när

Lachner den 1 juli 1861 lämnade kapellmästarens taktpinne åt Ludvig Norman, följde Richard honom tillbaka till det gemensamma fäderneslandet, där han sedan hade anställning vid flera af de förnämsta teatrarne, bland annat 1865 vid hofsteatern i Dresden. Han förde med sig från Sverige som sin hustru en ung lofvande dansös, *Ida Andrietta Hjort* (född 22 juni 1839, figurantska vid Kungl. Teatern 1855—1861).

David Ludvig Otterström. *K. T.* 1 juli 1859—30 juni 1861.

Född i Karlstad den 2 mars 1838 (son af köpmannen David Otterström och Eva Lennartsson). Han började sin teaterbana vid Ladugårdslandsteatern i nov. 1856 och blef följande år antagen som elev vid Kungl. Teatern, där han efter två år uppflyttades på aktörsstat. Efter sin afgang från den kungliga scenen var han anställd vid Nya Teatern i Helsingfors, hvilket engagement upphörde till följd af teaterns brand på våren 1863. Han medföljde sedan det lottsällskap, som under namn af »Finska sällskapet» och till största delen bestående af medlemmar från den nedbrunna Helsingforsteatern, uppträdde dels i Finland och dels i Sverige under Hjalmar Agardhs ledning från hösten 1863 till hösten 1864, och med hvilket sällskap Agardh sedan för egen räkning fortsatte under två år. Spelåren 1866—68 var Otterström anställd vid Constantin Rohdes resande sällskap, 1868—69 vid Mindre Teatern i Stockholm under Josephson och Ahlgrenssons direktörskap, 1869—70 vid den dramatiska afdelningen af det sällskap med hvilket impressionisten Ferdinand Strakosch spelade under sju månader på Göteborgs dåvarande två teatrar (sällskapet hade äfven en italiensk operaafdelning, som likväl ej kunde uppehållas mer än tre månader). Följande spelår hade Otterström jämte skådespelarne Walter Ahlström och August Boström eget sällskap (på skämt kalladt »de tre strömmarnas sällskap»), hvilket först under fem månader uppträdde på Mindre Teatern i Göteborg och sedan i några af de större städerna i landsorten och om hvilket en samtida bedömare (Victor Sjöberg) skref att det var »ett såväl hvad beträffade enskilda förmågor som samspel förträffligt sällskap och obestridligen ett af de bästa som någonsin uppträdt i landsorten». Spelåren 1871—73 var Otterström anställd vid Södra Teatern, det andra spelåret äfven som regissör,

sommaren 1875 vid Djurgårdsteatern (förhyrd af Victor Holmquist och Ernst Wallmark), därefter vid Knut Tivanders resande sällskap, som han år 1877 öfvertog och med hvilket han reste i två år, hvarefter han tillhörde Gustaf Keys sällskap i två år. I maj 1881 lämnade han teatern och var under ett par år utställningskommisarie vid industriutställningarna i Malmö och Sundsvall. Återgick till scenen i juli 1883, då han tog anställning som ekonomidirektör vid August Lindbergs resande sällskap, hvilket han tillhörde äfven sedan detta från hösten 1884 öfvertagits af Albert Ranft, som fortfor med detta sitt resande sällskap (han hade då endast ett sällskap!) till våren 1886. Följande spelår var Otterström anställd vid William Engelbrechts sällskap, hvarefter han återgick till privatlivet, bosatte sig i Köpenhamn och Malmö samt de senare åren i Göteborg där han afled den 22 febr. 1892. Ludvig Otterström var en både i hufvudstaden och landsorten känd och uppburen personlighet. God skådespelare och särskildt ryktbar för sitt eleganta utseende på scenen, uppträdde han äfven utanför densamma som en gentleman och förvärfvade genom ett personligt vinnande sätt talrika vänner. Bland den mängd roller han under sin nära trettioåriga teaterbana utförde må särskildt nämnas titelrollerna i »Sullivan» och »Don Cesar de Bazano», *Furst Leopold* i »Diplomaten mot sin vilja» och *Kammarherre Brattsberg* i »De ungas förbund».

Gurli Lublin (sedan fru Ruben) *K. T.* 1 juli 1860—30 juni 1863. *K. T.:ne* 1 juli 1863—30 juni 1868. (Tjänstl. 1863—1864.)

Född den 15 okt. 1839 (dotter af sekreteraren vid mosaiska församlingen i Stockholm *David Moses Lublin* och *Eugenie Kahn*). Elev den 1 juli 1857. Under elevtiden studerade hon sångkonsten för Julius Günther. Tjänstledig spelåret 1863—64, gjorde hon en studieresa till Paris, där hon tog undervisning för den berömda tenorsångaren Duprez samt senare för Wartel, Christine Nilssons lärare. Roller: *Fidès* i »Profeten», *Azucena* i »Trubaduren», *Orsino* i »Lucrezia Borghia», *Nancy* i »Martha», *Fidalma* i »Hemliga giftermålet», *Fru Bertrand* i »Muraren» m. fl. Död å egendomen Vedeby nära Karlskrona den 19 juli 1887. — Gift den 29 nov. 1868 med kungl. gravören *Ludvig Ruben* (död den 31 mars 1875).

Anna Helena Mathilda Sandberg, sedan fru Kinmanson. *K. T.* 1 juli 1860—30 juni 1863. *K. T. ne* 1 juli 1863—30 juni 1887.

Född i Stockholm den 12 nov. 1842 (dotter af skomakaremästaren *Olof Gustaf Sandberg* och *Anna Katarina Westling*). Elev vid baletten 1 jan. 1856 och vid dramatiska scenen 1 juli 1857, erhöll hon efter tre år fast anställning. Hon var under sin 27-åriga teatertid en god och mycket använd kraft med en anmärkningsvärd förmåga af karakteristik, och inom subrettfacket var hon förträfflig. Hennes sceniska verksamhet var synnerligen omfattande såväl inom det stora skådespelet, som inom det finare lustspelet, hvilket var hennes egentliga fack och »där hennes eleganta figur och förmåga af pointerad konversation gjorde henne till själfskrifven arftagerska af fru Zelma Hedins repertoar». Bland hennes förnämsta roller må nämnas: *Ophelia* i »Hamlet», *Christina* i »Torkel Knutsson», *Leonie* i »Markis de Villemer», *Fru Cecile* i »Notarien Guerin», *Clarisse* i »Drottningens gemål», *Camille* i »Familjen Benoiton», *Julie* i »En autograf», *Charlotte Béguin* i »Min hustrus andre man», *Julie* i »Nya garnisonen», *Grefvinnan* i »När damerna föra krig» och *Fru Fourchambault* i »Familjen Fourchambault». Hon dog i Stockholm den 30 juli 1909. — Gift den 5 jan. 1874 med tygskrifvaren vid Svea artilleriregementes tygstat, s. m. tygförädrädsförvaltaren *Selfrid Algusto Calido Kinmanson* (känd som en särdeles produktiv författare och bearbetare för scenen, född 17 jan. 1849, död 17 dec. 1911).

Georg Victor Sandstedt. *K. T.* 1 okt. 1860—30 juni 1863. *K. T. ne* 1 juli 1863—30 juni 1884; *K. St. T. gästspel* 26 dec. 1886—6 jan. 1887, 5 ggr, och 26 dec. 1887—30 jan. 1888, 6 ggr.

Född i Stockholm den 9 mars 1828. Han började sin teaterbana i landsorten, kom år 1850 till Edvard Stjernströms sällskap, som gaf föreställningar dels i Finland, dels i Stockholm, Norrköping och Göteborg, tills det år 1854 blef stadigvarande på Mindre Teatern vid Carl XIII:s torg. Där tjänstgjorde Sandstedt till 1860, under hvilken tid han utförde många betydande roller. Bland dem, i hvilka han uppträdde på de kungliga teatrarne, må nämnas: *Inge* i »Torkel Knutsson», *Glabrio* i »Faktaren från Ravenna», *Agamemnon* i »Den sköna Helena», *Kapten Sturms* i »Doktorn och apotekaren», *Sven*

Ersson i »Wermvändingarne», *Cornelius* i »Nürnbergerdockan», *Björn* i »Bröllopet på Ulfåsa», *Spole* i »En midsommarnattsdröm» och *Bryngel* i »Målaren och modellerna». Sandstedt, som var mycket använd, dock vanligen i mindre roller och sångpartier, var ej någon konstnär af betydelse, men han visade alltid ett redbart och aktningvärdt arbete. Sedan han afgått från de kungliga teatrarne flyttade han till Eskilstuna, där han afled den 14 april 1895. — Gift med *Ophelia Lindström*.

Amanda Gerlach, sedan fru *Palm*. *K. T. debuter*: 2 jan.—18 mars 1861, 7 ggr. *K. St. T. vid konsert*: 13 dec. 1867.

Aktriselev 1 juli 1859. Debuterade under elevtiden som *Elvira* i »Ernani». Hennes elevkontrakt upphörde, då hon ingick äktenskap med possessionaten *Palm* den 9 april 1861. Hon uppträdde sedermera på Kungl. Stora Teatern i en konsertafdelning den 13 dec. 1867, då hon sjöng arior ur »Barberaren i Sevilla», och »Friskyttan». Sommaren 1861, alltså strax efter sitt ingångna äktenskap, medföljde hon *Edvard Swartz* på en konstresa, som han och hans fru gjorde i landsorten, hvarvid bl. a. en föreställning gafs på Nya Teatern i Göteborg den 26 juni. I augusti 1866 uppträdde hon en gång vid *C. O. Lindmarks* sällskap på nämnda teater och sjöng mellan akterna.

Johann Nepomuk Beck. *K. T. gästspel*: 9—22 juni 1861, 10 ggr.

Född i Pest i Ungern den 5 maj 1828. Debuterade i sin födelsestad som *Richard* i Bellinis äfven i Stockholm gifna opera »Puritanerne». Debuten lyckades öfver förväntan och förskaffade honom anställning med lysande villkor vid Kejsrerliga hofoperan i Wien år 1853. Där kvarstod han till 1885 och var en af denna operascens förnämsta prydnader. Hans röst var en djup basbaryton, hvars toner från de lägsta till de högsta utmärkte sig genom sin jämnhet och mjukhet. Tillika var han en utmärkt skådespelare, och detta i förening med den öfverväldigande rösten gjorde, att han förmådde frambringa de mest gripande och starka effekter. Vid gästspelet i

Stockholm uppträdde han som *Rigoletto*, *Wilhelm Tell*, *Carl V* i »*Ernani*» och *Asthon* i »*Lucie*». Han afled, 76 år gammal i Pressburg den 9 april 1904.

Albert Lichtenberg. *K. T. debuter:* 6–24 febr. 1861, 7 ggr; *K. Dr. T.* 13 och 16 dec. 1867, 2 ggr.

Född i Göteborg 18 aug. 1830. Efter att i flera år ha varit anställd i D. F. Bonniers bokhandel i Göteborg debuterade han i titelrollen i »*Narcisse Rameau*» på Nya (s. m. Stora) Teatern i Göteborg den 13 jan. 1860 hos Oscar Andersson, hvilkens sällskap han sedermera tillhörde under några månader. Debuterade sedan på Kungl. Teatern som *Måns Bengtsson Natf och Dag* i »*Engelbrekt och hans dalkarlar*», första gången den 6 febr. 1861, och som *Chevalier Donato Conti* i »*Strozzi och Martino*», första gången den 18 febr. 1861. Då dessa debuter ej föranledde till något engagement, företog han en längre studieresa till Tyskland och Paris; var sedan under åren 1864–67 anställd vid Åhman och Pousettes sällskap, hvar efter han i dec. 1867 ånyo debuterade på den kungliga scenen, denna gång som *Ludvig den elfte* i »*Gringoire*», på Kungl. Dramatiska Teatern. Spelåret 1868–69 tillhörde han Josephson och Ahlgrenssons sällskap på Mindre Teatern i Stockholm, 1869–70 var han fästad vid Nya Teatern i Helsingfors, 1870–71 vid Ahlström-Boström-Otterströms sällskap och 1871–73 vid Wilhelm Åhmans stående sällskap i Göteborg, hvar efter han lämnade scenen. Han vistades sedan under flera år i Italien, där han en tid var anställd som bibliotekarie vid Skandinaviska föreningen i Rom. Efter återkomsten till Sverige i slutet af 1870-talet ägnade han sig åt undervisning i deklamation. År 1883 utgaf han en lyckad öfversättning af Nicolo Machiavellis klassiska lustspel »*Mandragola*» (Trolldrycken), som trycktes i en mycket liten upplaga. — Bland de många vidt skilda roller han på olika teatrar utförde må nämnas *Kung Lear*, *Horatio* och *Vålnaden* i »*Hamlet*», *Pater Hieronymus* i »*Regina von Emmeritz*», *Tullförvaltar Gyllenkrans* i »*Advokaten Knifving*», och *Pilén* i »*Det skadar inte*». Ehuru en bildad och begåfvad man saknade han dock både inre och yttre betingelser för skådespelarens kall. Han afled i Göteborg den 22 febr. 1894.

